

בדין חציצה

יהושע רייך

שאלה:

האם אשה שיש על ראשה כינים רשאית לטבול, או שמא הם מהוים חציצה? (השאלה נשאלה ע"י אחת הבלניות, מושב אלעזר).

תשובה:

יסודי ההלכות הקשורות בחציצה הם שלשה:

א. מהתורה — חציצה הינו דבר שמכסה את רוב הגוף (ישנה דעת שמפרידה בין רוב הגוף לראש) והאדם מקפיד על חציצה זו שלא תהא על בשרו.

ב. מדרבנן — חציצה — דבר שעל רוב גופו אף אם אינו מקפיד. דבר שעל מיעוט גופו ומקפיד.

ג. מצד המנהג — נהגו שאף מיעוט ואינו מקפיד משתדלים להסירו, למרות שמצד הדין, אין זה מעכב.

הכינה נלווית לאדם כטפיל מימי קדם. כינים וביצי כינים נמצאו על גופות חנוטים במצרים, הכוהנים במצרים היו מגלחים שער גופם כדי שלא יימצאו עליהם כינים.

בשו"ע יו"ד, קצח, מז:

"מין כינים שדבוקים בבשר ונושכים בעור במקום שיער ונדבקים בחוזק בבשר, צריך להסירן ע"י חמין ולגורדן בצפורן, ואם אינו יכול להסירן אינו חוצץ."

מקורו של פסק השו"ע הינו הרוקח, ושם הסביר את טעם הדין משום שאינו מקפיד. אבל הגר"א בהגהותיו על השו"ע כתב שני טעמים לדין —

א. רביתיה (דרך הגידול הוא) ב. אינה מקפדת.

אם נאמר להלכה רק את טעמו של הרוקח, משום שאינה מקפדת, יכולים אנו לומר שבימינו מאחר וישנה הקפדה על הכינים, הרי שהם מהוים חציצה. אך מאחר וישנו נימוק נוסף, דהיינו רביתיה, צריך לברר ולדון בנימוק זה. מאחר והלכות חציצה הן הלכות מורכבות, נקודות הדיון יהיו בודדות בתוך מכלול הדינים.

בפתחי תשובה (שם ס"ק כ"ה), הביא בשם ספר חמודי דניאל: "אותן כינים קטנים מתים הדבוקים בשער צריך להסירן דהוי חציצה". משמע שישנו הבדל בין כינה חיה למתה.

יסוד ההבדל בין כינה חיה למתה מצינו במסכת זבחים (יט.). הגמרא דנה שם בענין החיוב שבגדי הכהן יהיו על בשרו, וזהו לשון הגמרא שם:

"בעי רבא נכנסה לו רוח בבגדו, מהו? "על בשרו" (ויקרא ו, ג) בעינן והא ליכא? (צריך שיהיו הבגדים על בשרו ומכיון שישנו רוח בין הבגד לבשר אין זה על בשרו) או דילמא דרך לבישה בכך? (או אולי צריך שיהא דרך לבישה, בצורה רגילה, ואז מצוי שיש רווח). כינה מהו שתחוץ? מתה לא תיבעי דודאי חייצא (אם מתה הכינה ודאי שהינה חוצצת). חיה מאי? מי אמרינן כיון דאתא ואזלא רביתא היא ולא חייצא או דילמא כיון דקפיד עלה חייצא?" (בכינה

חיה האם אנו אומרים מכיון שהכינה הולכת וזהו מקום גידולה אינה חוצצת או אולי כיון שמקפידים על כך שלא תהא הכינה על הגוף לכן הינה חוצצת(?).
הגמרא בעצמה אינה מכריעה בספקות אלו.

הרמב"ם ה' כלי מקדש (פ"י, ה"ז) פוסק:

צריך להיזהר שלא יהא אבק בין בגדו לבשר ולא כינה אע"פ שהיא בחיים...
ואם היה שם אחד מכל אלו עבודתו כשרה".

הכריע הרמב"ם שאם כהן עובד וישנה כינה חיה על בשרו שחוצצת בין הבגד לעורו, עבודתו בדיעבד כשרה, למרות שהגמ' לא הכריעה בכך. מדוע הרמב"ם פוסק כן להקל?
הכס"מ: הסביר את טעם הרמב"ם שאין לנו כח לפסול העבודה (עבודת הכהנים) ולומר יביא (מביא הקרבן) קרבן אחר, דאיכא למיחש שמביא חולין בעזרה (יש לחשוש שמא מביא הקרבן, יביא קרבן נוסף ובעצם יצא ידי חובתו בהבאת הקרבן הקודם, והקרבן הנוסף יהיה חולין בעזרה).
קהילות יעקב (זבחים, ס"י ל"ט): הכלל בקדשים לרמב"ם שבדיעבד עבודתו כשרה.
ערוך השולחן העתיד: טעם הרמב"ם להקל משום שלא ניתנה תורה למלאכי השרת ואיך אפשר להיזהר שלא ימצא קצת אבק או כינה חיה.

יש עלינו לברר מדוע כינה מתה חוצצת בבגדי כהונה. האחרונים דנו בכך והרחיבו דבריהם. ובעצם שתי גישות עקריות מצינו בענין זה:

בית הלוי (ח"א ס"י ג'): "מפרש (הרמב"ם) הפסוק "על בשרו", שיהיה הבגד מונח על הבשר דוקא ולא יהיה מובדל, וממילא הוא דאסרינן חציצה דנמצא הבגד מובדל מהבשר אבל חציצה לא כתוב כאן כלל." ז"א, טעמו של בית הלוי הינו משום שהכינה מהוה חציצה וזהו דין בדיני חציצה הרגילים. (וכן כתב נכדו בחידושי הגרי"ז, זבחים, שם).

קרן אורה (זבחים, שם): טעם הרמב"ם אינו משום חציצה אלא משום חסרון בגדים, ישנו איסור על הכהן להקריב קרבנות אם הוא חסר חלק מהבגדים המשמשים לכהונה, והנה אם ישנה כינה על בשרו, גורמת לכך שבאותו מקום אין בגד, והוא הכהן, מחוסר בגדים. (ויע"ע באבן האזל על הרמב"ם שהאריך מאד בכך, ולישב קושיות הקרן אורה).

הרי לנו שתי גישות שונות מהו הפסול הנגרם לכהן בעבודתו כתוצאה מכינה מתה על בשרו. לדעת בית הלוי הטעם הינו משום חציצה, ולק"א הטעם משום חסרון בגדים.

באם נבדוק לפי שתי דעות הללו את דין הטבילה בחציצה, הנה אם נאמר כטעמו של בית הלוי, הרי דין זה שייך גם בטבילה וממילא צריכים להיות הדינים שוים. אבל אם נאמר כטעמו של הק"א, הרי הדינים שונים לחלוטין בין טבילה — ששם הדין הינו בדיני חציצה — לבין כהן בעבודתו שטעם הדין הינו בחיסור בגדים.

אפ"ל שמזלוקת זאת הינה המח' בין בעל הרוקח לבין הגר"א, לדעת בעל הרוקח א"א להשוות דין כהונה לדין חציצה בטבילה (כק"א) ולכן הטעם היחיד שיכול להתיר טבילה הינו משום שלא מקפידה על הכינים. אבל הגר"א מצדד שאפשר להקיש את דין הכהונה לדין חציצה בטבילה (כבית הלוי) ולכן הכינה החיה אינה מהוה חציצה כיוון דרבייתה הוא (דרך גידולה) ומציאות האדם הינו עם הכינה ואין זה מהוה חציצה, ומכאן יש מקום לדברי החמודי דניאל (לעיל בפת"ש): שבאם הכינה הינה מתה לכו"ע א"א לטבול כך, אבל זאת

דוקא לדרך זאת של הגר"א ובעל בית-הלוי. אבל בדרכו של בעל הרוקח והשו"ע שהביא כמקור דבריו את דברי הרוקח ולא הוסיף עליהם הרי דין זה תלוי בהקפדה.

העולה לנו – שאם כפסק השו"ע, ונשים כיום מקפידות על הכינים, הרי צריך לטפל בכינים עד שיוסרו כולן משום שדין זה תלוי בהקפדה; אבל לפי דעת הגר"א אפ"ל טעם רביתיה ואז אפשר לטבול אף אם נותרו מס' כינים, אלא שצריך להזהר לכתחילה להוריד ככל שיכולה. (וזהו הדין דוקא בכינה מתה, אבל יש לדון האם כך הוא גם בכינה חיה).
נוסף לכך יכולים אנו להוסיף את נימוקו של ערוך השולחן, לפסק הרמב"ם, משום שלא ניתנה תורה למלאכי שרת, ואם א"א להסיר את כל הכינים בכהונה בדיעבד עלתה לו העבודה.

לכן, הדינים להלכה ולמעשה (בהתייעצות עם גדולי הוראה):

א. אנו מקפידים יותר בחציצת הכינים, משום שרמת הנקיין עלתה, ולכן גם לדין אנו חוששים ומקפידים יותר בדין הכינה.

ב. בכינה מתה (או ביצים) ההקפדה גדולה יותר (ודבר זה לכאורה תלוי במח' הרוקח והגר"א).

ג. בכינה חיה אפשר להקל יותר מאשר בכינה מתה.

ד. קודם טבילה, צריך להשתדל לנקות את השערות בצורה הטובה ביותר האפשרית, תוך בדיקה קפדנית של השערות, ואח"כ לטבול, ואף אם מתגלה לאחר מכן שנותרו ביצים או כינים עלתה לה הטבילה, מאחר והקפדה יוצרת אך ורק ספק חציצה מדרכנו, וספק דרכנו לקולא.

הערה: מאחר וישנה מחלוקת בין הרמב"ם לרשב"א במקרה והאשה מקפדת והעולם אינו מקפיד, ופסיקת ההלכה במקרה זה כהרמב"ם, שמהוה חציצה; לכן, צריך להגיע למצב שבו אין האשה מקפדת על הכינים שנותרו, שאם לא כן, אין היא יכולה לטבול כל זמן שהיא מקפידה.